

Nr 213.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsmonopolet
å tobakstillverkningen i riket; given Stockholms slott
den 15 mars 1929.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Nils Wohlin.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl.
Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stock-
holms slott den 15 mars 1929.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDAVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wohlin, anför:

Det mellan svenska staten och aktiebolaget svenska tobaksmonopolet den 12 februari 1915 avslutade kontraktet om utövandet av statens tobaksmonopol med tillhörande tilläggsavtal gäller till och med utgången av år 1929 samt förlänges sedermera för fem år i sänder, där ej från statens sida uppsägning sker. Uppsägning skall ske minst sex månader före kontraktets utlöpande. Från bolagets sida är kontraktet ouppsägbart. Begagnar staten sin rätt att

uppsäga kontraktet, är staten skyldig att vid kontraktstidens utgång inlösa samtliga preferensaktier i bolaget till nominella värdet med tillägg av den å aktierna belöpande vinsten för sista räkenskapsåret.¹

Sedan chefen för finansdepartementet, efter erhållet bemyndigande den 12 november 1926, samma dag tillkallat fem personer att inom departementet biträda vid utredning av frågan om lämpligt anordnande av den statliga kontrollen av, bland annat, aktiebolaget svenska tobaksmonopolets verksamhet ävensom i samband därmed stående spörsmål, hava nämnda utredningsmän den 21 november 1928 avgivit betänkande i ämnet och därvid, jämte det vissa brister i förvaltningen påtalats, framlagt förslag till åtskilliga jämkningar i organisationen m. m., huvudsakligen innefattande, *att* stamaktiekapitalet, 29,000,000 kronor, bibehålles till oförändrat belopp i statens ägo, *att* preferensaktiekapitalet, 17,000,000 kronor, begränsas till 1,000,000 kronor eller alternativt 5,000,000 kronor och preferensaktierna övertagas av därtill villiga livförsäkringsbolag med statsverket förbehållen rätt att till parikurs inlösa desamma, *att* utdelningen å dessa aktier fastställles till fem procent, garanterad av staten, *att* ett direktörsråd inrättas, *att* befattningen som jourhavande direktör indrages, *att* revisionen utbygges till att bestå av fem revisorer, av vilka Kungl. Maj:t utser två, riksdagens kamrar vardera en och de enskilda aktieägarna en, *att* oktrotiden förlänges från fem till sex år, *att* tobaksskatten inlevereras — i stället för såsom nu den 29 i varje månad för tobaksvaror, som levererats eller licenserats under nästföregående månad — den 10, 20 och näst sista dagen i varje månad till belopp motsvarande en tredjedel av den skatt, som kan beräknas belöpa för samma månad, samt *att* vissa jämkningar i bestämmelserna om avskrivning och fondering vidtagas.

Över betänkandet hava utlåtanden avgivits av fullmäktige för förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden, statskontoret och tobaksmonopolets styrelse respektive den 11, 20 och 22 december 1928. Fullmäktige hava huvudsakligen utlåtut sig i fråga om möjligheten att placera det belopp, som frigöres genom inlösen av fonden tillhöriga preferensaktier. Statskontoret har närmast yttrat sig angående grunderna för tobaksmonopolets ledning och kontrollen över förvaltningen samt därvid motsatt sig förslaget om riksdagsvalda revisorer, i anslutning vartill framhållits, att, såvitt statskontoret kunde finna, ett tillsättande på angivet sätt av revisorerne icke läte sig förena med riksdagsordningens bestämmelser. Tobaksmonopolets styrelse har anfört huvudsakligen följande. Flera av förslagen till jämkningar i organisationen kunde äventyra de fördelar, som avsetts att vinnas med företagets organiserande såsom ett aktiebolag. Med den verksamhet, livförsäkringsbolagen bedreve, hade dessa icke särskilda förutsättningar för att på det sätt, som vore önskvärt, utöva rätten att välja styrelseledamöter och revisorer i ett stort industriellt företag. Andra utvägar till lösande av organisationsspörsmålen borde undersökas. Indragande av jourhavande direktörsbefattningen avstyrktes på det bestämdaste. Likaså avråddes från revisionens organiserande på sätt föreslagits. Ur syn-

¹ Gällande kontrakt med tobaksmonopolet äro intagna i monopolkontrollutredningens betänkande den 21 november 1928 (statens offentliga utredningar 1928: 27).

punkten av tobaksmonopolets likviditet mötte det icke hinder att genomföra förslaget om tiden för leverans av tobaksskatten. Slutligen framhöll styrelsen, att vissa anordningar inom tobaksmonopolets förvaltning, vilka delvis föranlett de framlagda ändringsförslagen, varit föremål för successiva reformer, i den mån erfarenheten givit anledning därtill, samt att vad utredningsmännen anfört i sitt betänkande självfallet inneburit en ytterligare uppfordran till övervägande av erforderliga åtgärder. Särskilt syftade styrelsen därvid på vissa förhållanden i avseende å medelsförvaltningen, varjämte styrelsen — med anledning av meddelanden, som i betänkandet lämnats rörande erbjudandet av provisioner från viss leverantör till en i bolagets tjänst anställd person — ansett angeläget, att full klarhet oförtövat åvägabragtes rörande förekomsten av dylika förhållanden, och för sådant ändamål anmodat en utanför bolaget stående, fullt opartisk person att företaga en ingående och allsidig utredning i frågan, därvid utredningsmannen i första hand och snarast skulle undersöka de förhållanden, som sammanhänge med nyssberörda, i betänkandet lämnade uppgifter. Enligt vad ordföranden i bolagets styrelse meddelat, är det styrelsens avsikt att till chefen för finansdepartementet överlämna utredningen, oavsett vilka åtgärder styrelsen därutöver kan finna anledning vidtaga.

Vid anmälan i statsrådet den 12 januari detta år av föreliggande betänkande — jämte det av samma utredningsmän tidigare avgivna betänkandet rörande aktiebolaget vin- & spritcentralen — framhöll jag, att det på närmare av mig angivna grunder icke varit möjligt att, såsom min förhoppning varit, förelägga Kungl. Maj:t förslag i ärendet å sådan tid, att de kunde underställas årets riksdag, i samband varmed jag anhöll om bemyndigande att tillkalla en person att inom departementet biträda vid berörda frågors fortsatta handläggning. I avbidan på utredningens slutförande syntes mig kontraktet med tobaksmonopolet böra erhålla giltighet jämväl under år 1930, till vilken fråga jag förklarade mig vilja framdeles återkomma. Med stöd av givet bemyndigande har jag sedermera den 16 januari 1929 tillkallat justitierådet Axel Borgström att biträda med ärendets fortsatta beredning.

Jag får nu underställa Kungl. Maj:t frågan om förlängd oktroy för aktiebolaget svenska tobaksmonopolet. Om ock på grund av det läge, vari utredningen angående bolaget befinner sig, oktroyen måste på i huvudsak oförändrade villkor förlängas, bör likväl denna förlängning icke utsträckas över en tidrymd av fem år, såsom följden skulle bliva av en underlåten uppsägning av kontraktet. Genom överenskommelse med bolaget bör en ändring vidtagas i syfte, att oktroyen kan bringas att upphöra utan onödig tidsutdräkt efter det statsmakterna tagit ställning till de föreliggande spörsmålen angående tobaksmonopolet. Ehuru jag hyser bestämd förhoppning, att dessa spörsmål skola vinna sin lösning vid nästa års riksdag, synes överenskommelsen i anslutning till grunderna för nuvarande oktroybestämmelser böra givas det innehåll, att oktroyavtalet gäller till utgången av år 1930 samt sedermera förlänges för ett år i sänder, där ej från statens sida uppsägning sker minst sex månader före

avtalets utlöpande. Enligt vad jag inhämtat har bolagets styrelse icke något att erinra mot en överenskommelse av nu angiven innebörd, själfallet under förutsättning att anordningen är att anse såsom ett provisorium. För statens vidkommande lärer riksdagens samtycke till den föreslagna kontraktsändringen böra inhämtas.

I samband med träffandet av en dylik överenskommelse synes lämpligt att jämväl ändra bestämmelserna om tiden för inleverans till staten av tobaksskatten på sätt utredningsmännen föreslagit och jag i samförstånd med bolagsstyrelsen förutsatt vid framläggandet av finansplan och inkomstberäkning för budgetåret 1929/1930 (Inkomsterna sid. 31).

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar med aktiebolaget svenska tobaksmonopolet träffa tilläggsöverenskommelse till det mellan stäten och bolaget den 12 februari 1915 upprättade kontrakt angående utövande av svenska statens tobaksmonopol i huvudsaklig överensstämmelse med följande förslag:

»Emellan svenska staten samt aktiebolaget svenska tobaksmonopolet är överenskommelse träffad därom, att §§ 6 och 14 i kontraktet den 12 februari 1915 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 6.

För alla de tobaksvaror, vare sig inom riket tillverkade eller importerade, vilka av bolaget försäljas eller eljest utlämnas, ävensom för alla tobaksvaror, som enligt 22 § i förordningen angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket importeras för försäljning, skall bolaget till staten erlægga skatt till belopp, motsvarande de vid varje tid å tobaksvaror gällande skattesatser.

Bolaget skall den 10, 20 och näst sista dagen i varje månad till statskontoret inleverera ett belopp, motsvarande en tredjedel av den skatt å tobaksvaror, som kan beräknas belöpa för samma månad.

I samband med den skatteleverans, som verkställas näst sista dagen i månaden, skall slutlig avräkning äga rum mellan staten och bolaget beträffande de skattebelopp, som belöpa å de tobaksvaror, vilka bolaget under nästföregående månad levererat, eller för vilka bolaget under nästföregående månad uppburit den i 22 § i nyssnämnda förordning stadgade licensavgift. Skattebeloppen uträknas med ledning av bolagets böcker, och slutavräkningen för varje månad skall vara åtföljd av å nämnda böcker grundad uträkning av skattebeloppen, vilken skall vara å bolagets vägnar avgiven av verkställande direktören samt till riktigheten styrkt av den utav Kungl. Maj:t utsedde jourhavande direktören och en av de utav Kungl. Maj:t utsedda revisorerna i bolaget.

Vid skatteleveransen näst sista dagen i månaden göres avdrag för det belopp, som, enligt vad därom är särskilt stadgat, skall tillgodoföras bolaget för inköp under nästföregående månad av inom riket odlad tobak. Detta belopp skall beräknas efter den vikt, som anges å de av kontrollstyrelsens ombud till riktigheten bestyrkta vågsedlar rörande till bolaget levererad myckenhet av varan.

§ 14.

Detta kontrakt gäller till utgången av år 1930 samt förlänges sedermera för ett år i sänder, där ej från statens sida uppsägning sker. Uppsägning skall ske minst sex månader före kontraktets utlöpande.

Från bolagets sida är kontraktet ouppsägbart.

Denna överenskommelse skall äga tillämpning från och med den 1 juli 1929. Genom denna överenskommelse upphävas punkterna 3, 4 och 6 i tilläggsavtalet den 20 juni 1924 mellan svenska staten och bolaget.»

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Elis Lindahl.